

eul_wid: rhg-ad

Ἀνώνυμος ῥητορικὸς λόγος · Rhetorical Treatise Anonymous

Introduction to the Art of Rhetoric

Εἰσαγωγή εἰς τὴν ῥητορικὴν τέχνην

Period: Ῥωμαϊκὴ [Roman](#)
Dialect: Κοινὴ τεχνικὴ [Technical Koine](#)
Domain: Ῥητορικὴ [Oratory](#)
Format: Λόγος [Oration](#)

6.33. (1t) ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ. Ἰστέον, ὅτι διαφέρει ἡ ῥητορικὴ τῆς διαλεκτικῆς τῇ τε ὕλῃ καὶ τοῖς ὀργάνοις· τῇ μὲν ὕλῃ, ὅτι ἡ μὲν ῥητορικὴ ὕλην ἔχει τὰ πολιτικά, ἡ δὲ διαλεκτικὴ περὶ πάντων ἀπλῶς τῶν ὄντων, ὥς τισι δοκεῖ, διαλεχθήσεται· τοῖς δὲ ὀργάνοις, ὅτι τῆς μὲν ῥητορικῆς ὄργανα τὸ κεφάλαιον, τὸ ἐπιχείρημα, ἡ ἐργασία, τὸ ἐνθύμημα. Κεφάλαιον μὲν οὖν ἐστὶ μέρος λόγου, ἀπόδειξιν ἔχον τοῦ προκειμένου ζητήματος, ἐκ νοημάτων καὶ ἐπιχειρημάτων συγκείμενον· οἷον ὑποκείσθω ζήτημα· τοῦ Φιλίππου συνεχῶς Χαιρώνειαν κατατρέχοντος γράφει Δημοσθένης διορύξαι τὸν Ἰσθμόν· εἴτα πρὸς σύστασιν τοῦτου κεφάλαιον τὸ δυνατόν, ὅτι ῥάδιον τὸ διορύξαι τὸν Ἰσθμόν. Ἐπιχείρημα δὲ ἐστὶ λόγος κατασκευαστικὸς τοῦ προτεθέντος κεφαλαίου, ἐκ περιστάσεως ἔχων τὴν γένεσιν· οἷον, ἵνα πρὸς κατασκευὴν τοῦ προτεθέντος ἐπάγωμεν ἐπιχείρημα ἀπὸ τῆς περιστάσεως, ἡγουν ἀπὸ τοῦ προσώπου, ἢ τοῦ τόπου, ἢ τῶν ἄλλων. Ἀπὸ μὲν τοῦ προσώπου, ὅτι ῥάδιον τοῖς Ἀθηναίοις τοῖς ἰσχυροῖς καὶ νεωτεροποιοῖς καὶ παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπαινουμένοις. Ἀπὸ δὲ τοῦ τόπου, ὅτι γῆν διορύξομεν· τὸ δὲ γῆν διορύττειν παιδιά.

6.34 Ἐργασία δὲ ἐστὶ λόγος κατασκευαστικὸς τοῦ προτεθέντος ἐπιχειρήματος ἐκ παραβολῆς ἢ παραδείγματος ἔχων τὴν γένεσιν. Ἐκ μὲν οὖν παραδείγματος, οἷον, ἐπεὶ καὶ ὁ Πέρσης ποτὲ διώρυξε τὸν Ἄθω. Ἐκ δὲ παραβολῆς, οἷον, ὥς εἴ τις εἰπὼν· δεῖ τοὺς γονέας τιμᾶν, εἴτα ἐργασίαν θήσει ἐκ παραβολῆς· καὶ γὰρ τῶν θηρίων ἔστιν ἃ τοῦτο ποιεῖ. Καὶ ταῦτα μὲν ἐστὶ τῆς ῥητορικῆς ὄργανα· τὰ δὲ τῆς διαλεκτικῆς ἢ τε ἐπαγωγή καὶ ὁ συλλογισμός. Καὶ ὁ μὲν συλλογισμὸς ἐκ τῶν καθόλου τὰ μερικὰ πιστοῦται· ἡ δὲ ἐπαγωγή ἐκ τῶν μερικῶν τὰ καθόλου. Τί παράδειγμα, καὶ τί παραβολή, καὶ τί διαφέρει παράδειγμα παραβολῆς; Παράδειγμά ἐστὶ προγεγονότος πράγματος παράθεσις καθ' ὁμοιότητα τῶν ὑποκειμένων πρὸς παραίνεσιν προτροπῆς ἢ ἀποτροπῆς ἕνεκεν· προτροπῆς μὲν· Οὐκ αἴεις οἷον κλέος ἔλλαβε δῖος Ὀρέστης, ἐπὶν ἔκτανε πατροφονῆα Αἴγισθον δολόμητιν· ἀποτροπῆς δὲ· Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Δρύαντος υἱὸς κρατερὸς Λυκόεργος Δὴν ἦν, ἐπεὶ ἀθανάτοισιν ἔριζε. Τί διαφέρει παράδειγμα παραβολῆς; Διαφέρει, ὅτι τὸ μὲν παράδειγμα ἀπὸ προγεγονότων πραγμάτων παραλαμβάνεται· ἡ δὲ παραβολὴ ἐξ ἀορίστων καὶ ἐνδεχομένων γενέσθαι· παραβολὴ γὰρ ἐστὶ πράγματος οἷου γενέσθαι ἀπομνημόνευσις εἰς ὁμοίωσιν τοῦ ζητουμένου. Ἰστέον, ὅτι ἔργα ῥήτορός ἐστὶ τὸ νοῆσαι, τὸ εὑρεῖν, τὸ διαθέσθαι τὰ εἰρημένα, τὸ ὑποκρίνασθαι. Ἔστι δὲ τῆς μὲν νοήσεως τὸ νοῆσαι, εἰ πολιτικὸν τὸ ζήτημα, ἢ μὴ, καὶ εἰ συνέστηκεν, ἢ μὴ· καὶ ποίου τῆς ῥητορικῆς εἵδους, ἢ χαρακτῆρος, καὶ τὴν στάσιν, ὅφ' ἦν

ἀνάγεται τὸ πρόβλημα· τῆς δὲ εὐρέσεως τὸ εὑρεῖν τὰ εἰς τὰ κεφάλαια ἐπιχειρήματα πρὸς τῇ τῶν κεφαλαίων εὐρέσει, ἔτι καὶ τοὺς ἐμπίπτοντας τόπους, τὰ τε προοίμια καὶ τὰ νοήματα· ἡ γὰρ διήγησις οὐ τῆς εὐρέσεώς ἐστιν· οὐ γὰρ εὐρίσκει ὁ ῥήτωρ διήγησιν, ἀλλ' ἐκ τῆς ὑποθέσεως λαμβάνει, κάκεῖ ποιεῖ τὰ νοήματα· διαθέσεως δὲ τὸ διαθέσθαι τὴν τάξιν καὶ τὴν οἰκονομίαν.

6.35 Διαφέρει δὲ τάξις οἰκονομίας, ὅτι ἡ μὲν τάξις τῆς ἀκολουθίας ἐστὶ τῶν κεφαλαίων, καὶ τοῦ εἰδέναι κατὰ τάξιν χρῆσασθαι αὐτοῖς, ποίῳ τινὶ πρώτῳ, ἢ ποίῳ δευτέρῳ. Ἡ δὲ οἰκονομία ἐστὶ τοῦ συμφέροντος πολλάκις γὰρ διὰ τὸ συμφέρον ἀναστρέφομεν τὴν τάξιν, καὶ χρώμεθα τῷ πρώτῳ, εἰ συμφέρει, δευτέρῳ ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ παραλείπομέν τινα τῶν κεφαλαίων. Ἡ δὲ ὑπόκρισις ἐστίν, ἵνα καὶ τῷ σχήματι, καὶ τῷ βλέμματι, καὶ τῇ φωνῇ, ὡς ἂν τραγωδὸς ἄριστος καλῶς τοῖς λεγομένοις συσχηματίζεται. Λέγουσι δὲ σχηματίζεσθαι, ὅσον προσήκει ῥήτορι, καὶ μὴ διὰ τοῦ περιττοῦ πρὸς ἄλλο τι σχῆμα ἐκπεσεῖν· λέγουσι δὲ τούτου, τῆς ὑποκρίσεως φημι, πρῶτον Ἀνδρόνικον εἰσηγητὴν γενέσθαι τὸν ὑποκριτὴν, τοῦ Δημοσθένους περὶ τὴν τῶν λόγων ἐπίδειξιν ἀποτυχάνοντος, καὶ ὅτι μέγιστον τὸ ὑποκρίνεσθαι καὶ ῥητορικὸν ὄφελος, μαρτύς αὐτὸς Δημοσθένης. Ἐρωτηθεὶς γοῦν ποτε, τί ἂν εἴη ῥητορικὴ, ὑπόκρισις ἔφη, ἦν δὴ καὶ τελεώτερον Πῶλος ὁ ὑποκριτὴς λέγεται αὐτὸν ἐκιδιδάξαι. Τινὲς δὲ φασιν, ἀπὸ ὀργῆς Δημοσθένην τοῦτο εἰπεῖν, φημὶ δὴ τὸ, ῥητορικὴ ἐστὶν ὑπόκρισις, διὰ τό ποτε κακῶς ὑποκρινάμενον μὴ πείσαι δυνηθῆναι· πλὴν καὶ Θεόφραστος ὁ φιλόσοφος ὁμοίως φησὶν εἶναι μέγιστον ῥητορικῇ πρὸς τὸ πείσαι τὴν ὑπόκρισιν, εἰς τὰς ἀρχὰς ἀναφέρων καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καὶ τὴν κατανόησιν τούτων, ὡς καὶ τῇ ὅλῃ ἐπιστήμῃ σύμφωνον εἶναι τὴν κίνησιν τοῦ σώματος καὶ τὸν τόνον τῆς ψυχῆς.

6.36 Ὅτι στοιχεῖα νοήσεως ταῦτα· πρῶτον μὲν καὶ ἀπλοῦν νόημα, εἰ δεῖ βοηθῆσαι Ὀλυνθίοις· εἴτα τοὺς εἰς αὐτὸ λόγους εὑρεῖν, οἷον ἐν τῇ τῶν ἐπιχειρημάτων εὐπορίᾳ, ἃ εἰς κατασκευὴν τοῦ νοήματος λαμβάνουσι. Τούτων τὰ μὲν ἐστὶ παραδειγματικά, τὰ δὲ ἐνθυμηματικά· καὶ δεῖ μὴ μόνον εὑρεῖν, ἀλλὰ καὶ καλῶς ἐρμηνεύσαι. Ἐρμηνείας δὲ ἀρεταὶ τέσσαρες, ἑλληνισμός, σαφήνεια, συντομία, πιθανότης. Τὴν δὲ συντομίαν πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς χρείας δοκιμάζεσθαι δεῖ. Οὐδὲ γὰρ φλυαρεῖν τὸν Δημοσθένην ἐροῦμεν ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου τοσαῦτα τιθέντα, οὐδὲ τῆς κατὰ τὴν συντομίαν ἀρετῆς ἐκπεσεῖν· Μακρὸν γὰρ οὐχ ἀπλῶς τὸ μακρὸν, ἀλλ' ὅσον ἔξω τῆς χρείας· καὶ σύντομον, οὐχ ὅπερ τῇ βραχύτητι τῶν στοιχείων ἀδικήσῃ τὰ πράγματα, ἀλλ' ὅπερ τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων τῇ χρεῖᾳ τὸ μέτρον ἐκτείνει. Δεῖ δὲ προσθεῖναι καὶ τὸ κυρίως κεχρησθαι ταῖς λέξεσιν. Ἄμεινον δὲ ἀντὶ τῆς συντομίας τὴν συμμετρίαν εἰπεῖν· καὶ γὰρ πολλὰ καὶ ἐλάχιστα ἐροῦμεν ἀκολουθοῦντες τῇ ὕλῃ· ἀλλ' οὐδὲ τῆς σαφηνείας ἀεὶ φροντιοῦμεν, ἀλλὰ σαφῶς μὲν ἐροῦμεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἀσαφῶς δὲ τὰ καθ' ἡμῶν, ὥσπερ καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου, οὐκ ἔχων λῦσαι τοὺς καθ' ἑαυτοῦ νόμους, οἷς Αἰσχίνης ἐχρήσατο κατ' αὐτοῦ, κατέφυγεν ἐπὶ τὸ ἀσαφὲς οὕτως λέγων· „τῶν μὲν οὖν λόγων, οὓς οὗτος ἄνω καὶ κάτω κυκῶν ἔλεγε περὶ τῶν παραγεγραμμένων νόμων, οὔτε ὑμᾶς μὰ τοὺς θεοὺς οἶμαι μανθάνειν, οὔτε ἐδυνάμην συνεῖναι τὰ πολλά·“ ἀλλ' οὐδὲ ταῖς λέξεσι πανταχοῦ χρησόμεθα κυρίως· ἀλλ' ἐστὶν ὅτε καὶ τροπικῶς, ὡς ὁ Δημοσθένης· „μεθύει τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων Φίλιππος.

6.37 “ Δεῖ δὲ καὶ μνήμης τῷ ῥήτορι προσεῖναι, καὶ φύσεως καὶ ἐπιμελείας· καὶ ὅτι ἐπιμέλεια τὸ πᾶν δύναται κατορθοῦν, μάρτυς Δημοσθένης, ἐν οἷς μὲν ἐγυμνάσατο πάνυ εὐδοκιμῶν, τῷ συμβουλευτικῷ φημι καὶ δικανικῷ· ἐν δὲ τῷ πανηγυρικῷ τοῦ ἀκριβοῦς ἀστοχῶν διὰ τὸ ἀμελέτητον, ὡς ὁ ἐπιτάφιος αὐτοῦ δείκνυσιν. Καίτοι εἰ καὶ τὸ συμβουλευτικὸν προτροπῇ καὶ ἀποτροπῇ τὸ κράτος ἔχει, καὶ τὸ δικανικὸν κατηγορίᾳ καὶ ἀπολογίᾳ, ἃ διὰ τῶν ἐγκωμιαστικῶν τόπων πρόεισι, πολὺς δὲ τὸ συμβουλευτικὸν καὶ δικανικὸν ὁ Δημοσθένης, καὶ πάντως διὰ πολλῆς ἥκων πείρας, δι' ὧν ταῦτα κατασκευάζεται, ἀλλ' ὅμως διὰ τὸ ἀμελέτητον, ὡς φθάνομεν εἰπόντες, ὡς μὲν ὕλη ἐμπίπτων τῷ πανηγυρικῷ ἐπίσταται χρῆσθαι καλῶς· αὐτὸ δὲ καθ' αὐτό

μετιέναι ἀδυνατεῖ διὰ τὸ ἀγύμναστον. Ἰστέον, ὅτι ταῦτά ἐστι τὰ τέσσαρα, δι' ὧν αἱ πίστεις γίνονται, συλλογισμὸς, ἐπαγωγή, ἐνθύμημα, παράδειγμα. Ὁ συλλογισμὸς μὲν οὖν ἀπὸ τῶν καθόλου ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος χωρεῖ οἷον, πᾶσα προδοσία κακὸν, προδότης δὲ Αἰσχίνης· οὐκοῦν καὶ Αἰσχίνης κακός. Ἡ δὲ ἐπαγωγή ἀπὸ τῶν μερικῶν ἐπὶ τὰ καθόλου· οἷον ἄνθρωπος καὶ βοῦς καὶ ἵππος τὴν κάτω γένυν κινεῖ· οὐκοῦν καὶ πᾶν ζῶον. Τοῦτο δ' οὐκ ἀληθές· οὐ γὰρ καὶ ὁ κροκόδειλος καὶ ὁ φοῖνιξ τὸ ὄρνειον· τὰ μὲν γὰρ καθόλου τῶν μερικῶν διῖκνεῖται· τὰ δὲ μερικά οὐ πάντως τὸ καθόλου περιέχει. Ταῦτα μὲν οὖν διαλεκτικῆς· τὰ δὲ λοιπὰ ῥητορικῆς· οἷον τό τε ἐνθύμημα καὶ τὸ παράδειγμα. Ἔστι δὲ τὸ μὲν ἐνθύμημα ἀτελὴς συλλογισμὸς, ὡς ἐκεῖνο· „ὁ γὰρ οἷς ἂν ἐγὼ ληφθεῖην ταῦτα πράττων καὶ κατασκευαζόμενος, οὗτος ἐμοὶ πολεμεῖ, κἂν μήπω βάλλῃ, μηδὲ τοξεύῃ.

6.38 “ἀτελὴς δέ· οὐ γὰρ καὶ τὸ συμπέρασμα ἔχει, ὃ τοιοῦτον ἂν ἦν. Οὐκοῦν καὶ Φίλιππος ταῦτα ποιῶν προδήλως ἡμῖν πολεμεῖ. Τὸ δὲ παράδειγμα ἢ ἐκ τῶν προλαβόντων ἐστὶν ὁμοίωσις, ὡς ἐν πρώτῳ Φιλιππικῶν· „εἰ γὰρ ὅθ' ἤκομεν Εὐβοεῦσι βεβοηθηκότες.“ Εἰδέναι χρὴ, ὅτι τὸ μὲν ἐνθύμημα τῆς τοῦ ῥήτορος ἐντρεχειᾶς ἐστί· τὸ δὲ παράδειγμα ἐκ τῶν παρ' ἐτέροις γενομένων λαμβανόμενον τὴν πίστιν ἐργάζεται. Ἐπεταὶ μέντοι τὸ παράδειγμα τῷ ἐνθυμήματι. Ἔσθ' ὅτε γοῦν καὶ προτάττεται, ὡς ἐν πρώτῳ Φιλιππικῶν· „εἰ γὰρ ὅθ' ἤκομεν Εὐβοεῦσι βεβοηθηκότες.“ Ἰστέον, ὅτι τέσσαρα ταῦτά ἐστι τὰ συνιστῶντα τὴν τέχνην, εἶδος, τέλος, ὕλη, ὄργανον. Τούτων δ' ἔσθ' ὅτε τινὰ διαλλάττει· οὐ μέντοιγε καὶ ἐλλείπει· εἰ γὰρ ἐλλείπει ἓν τι τούτων, οὐκέτι ἐστὶ τέχνη, οἷον· Σωκράτους φέρε εἰκὼν ἐκ λίθου καὶ ξύλου· τῇ μὲν ὕλῃ διαλλάττει, τοῖς δὲ λοιποῖς οὐ· καὶ γὰρ εἶδος ἀμφοῖν τὸ αὐτό· Σωκράτους γὰρ μίμησις ἄμφω. Ἔτι δὲ καὶ τέλος· Σωκράτης γάρ. Ἀλλὰ καὶ ὄργανα, οἷον σμίλη, τέρετρον, καὶ τὰ λοιπά. Πάλιν δ' ἰατροῖς φαρμακικῶ καὶ χειρουργικῶ ὕλη μὲν ἢ αὐτὴ· τὰ ἡμέτερα γὰρ σώματα. Εἶδος δὲ οἱ λόγοι, τέλος δὲ ἡ ὑγεία, τὰ δ' ὄργανα διαλλάττει· ὁ μὲν γὰρ καίνων, ὁ δ' ἐπαλείφων ὑγιάζουσι· καὶ ἀπλῶς, ἐὰν μὴ τὰ τέσσαρα ταῦτα συνέλθῃ, οὐ συνίσταται τέχνη, οὐδὲ σώζεται ἡ ὁμοιότης. Ἡ ἐπιστήμη ὕλην μὲν ἔχει τὸ περὶ τῶν ὄντων, ἢ ὄντα, διαλέγεσθαι, εἶδος δὲ τὸ μετ' ἐπιστήμης τοὺς λόγους ποιεῖσθαι, τέλος δὲ τὸ ἀγαθόν, ὄργανον δ' ὁ λόγος, ᾧ πείθεται. Ἡ διαλεκτικὴ ὕλην μὲν ἔχει τὸ πιθανόν ἐν πᾶσιν. Εἶδος δὲ ἡ δύναμις· διὰ συλλογισμῶν γὰρ πρόεισι· τέλος δὲ ἡ πειθὼ· ὄργανα δὲ τὰ ἐνδοξα πρόσωπα.

6.39 Ἡ σοφιστικὴ ὕλην μὲν ἔχει τὸ περὶ πάντων δοκεῖν πιθανῶς διαλέγεσθαι, εἶδος δὲ τὸ παλίμβολον καὶ ἄστατον, τέλος τὸν χρηματισμὸν, ὄργανον τὴν ὁμωνυμίαν τῶν λέξεων καὶ τὰ παρακείμενα, εἶδος δὲ ἔχει καὶ τὸ μηδαμοῦ τοῖς αὐτοῖς ἐμμένειν· ἀμέλει εὐρίσκομεν τοὺς ῥήτορας καὶ ἀπολογίας καὶ κατηγορίας περὶ τῶν αὐτῶν ποιούμενους. Ἡ πολιτικὴ ὕλην μὲν ἔχει τὰ πολιτικὰ πράγματα, εἶδος δὲ τὸ πάντων ὁμοίως ἐπιμελεῖσθαι, τέλος δὲ τὸ συμφέρον, τὸ δίκαιον, τὸ καλόν· ὄργανον τοὺς κατὰ μέρος τεχνίτας. Ὁ Ἑρμογένης Ταρσεὺς μὲν ἦν τῷ γένει, υἱὸς δὲ Καλλίππου. Ἑπτακαίδεκα οὖν ἐτῶν γεγονὼς τὸ παρὸν βιβλίον ἔγραψεν, εἰς τρίτον δὲ καὶ εἰκοστὸν προελθὼν χρόνον τὸ περὶ ἰδεῶν ἐξέδωκε σύνταγμα, ἐν δὲ τῷ εἰκοστῷ πέμπτῳ ἐξελάθετο· καὶ φησιν ὁ Τύραννος, ὅτι ὑπὸ πολλῆς θερμότητος εἰς ἔξιν ἦλθε τῆς τέχνης ὅτι τάχιστα, μεταβληθείσης δὲ τῆς ἡλικίας εἰκότως καὶ τοῦ πλεονεκτήματος ἐστερήθη· αἱ γὰρ εἰς ἄκρον εὐεξία σφαλεραί καθ' Ἱπποκράτην· πρὸς δὲ καὶ Ἀντίοχος ὁ σοφιστής, ἀντίτεχνος ὢν αὐτῷ, ἐπεῖπε τάδε· Ἑρμογένης ὁ ἐν παισὶ μὲν γέρων, ἐν δὲ γέρουσι παῖς. Σκοπὸς τῷ Ἑρμογένει, περὶ διαιρέσεως τῶν πολιτικῶν ζητημάτων τῆς εἰς τὰ κεφάλαια, ἥτοι τοὺς κυριωτάτους τῶν κατηγορῶν καὶ τῶν φευγόντων λόγους διαλαβεῖν, καὶ ὅλως διδάξαι, ποίοις μὲν κατηγοροῦντες, ποίοις δὲ ἀπολογούμενοι κεφαλαίοις χρῆσόμεθα. Χρησιμεύει δὲ ἡμῖν τὸ παρὸν βιβλίον· εἷς τε τὸ εἰδέναι, ποῖα τῶν προβλημάτων μελετᾶται, καὶ ποῖα οὐ, καὶ ποῖα μὲν ἀγωνιζομένοις, ποῖα δὲ γυμναζομένοις μόνον· καὶ εἰς τὸ γινώσκειν, τίνα λεκτέον ἐν παντὶ

συνεστῶτι ζητήματι τὸν κατηγοροῦντα καὶ τίνα τὸν ἀπολογούμενον, καὶ ποίοις κεφαλαίοις χρηστέον ἐν ἐκάστῳ τῶν ζητημάτων.

6.40 Ἀναφέρεται δὲ τὸ παρὸν βιβλίον ὑπὸ τὸ λογικὸν τῆς φιλοσοφίας μέρος. Εἰδέναι χρή, ὅτι οὐ πᾶν εἶδος τῆς ῥητορικῆς στασιάζεται, μόνον δὲ τὸ δικανικόν, καὶ μέρος τοῦ συμβουλευτικοῦ, ὅπερ ὁμωνύμως τῷ γένει συμβουλευτικὸν καλεῖται· τὸ γὰρ εἶδος τὸ συμβουλευτικόν, πῇ μὲν ἀμφιβαλλόμενον, πῇ δὲ ὁμολογούμενον, ὅταν μὲν ἀμφιβάλληται, ποιεῖ τὸ ὁμώνυμον αὐτῷ συμβουλευτικόν, ὅπερ ἀεὶ στασιάζεται· ὅταν δὲ ὁμολογούμενον ᾖ, ποιεῖ τὸ παραινετικόν. Τὸ οὖν παραινετικὸν οὐδέποτε στασιάζεται· ὁμολογούμενον γὰρ ἐστίν· ἔτι δὲ καὶ τὸ πανηγυρικὸν ὅλον ἀστασίαστον μένει· αὐξήσιν γὰρ ἔχει ὁμολογουμένων καλῶν ἢ κακῶν. Ἰστέον, ὅτι τὸ δικανικὸν καὶ μέρος τοῦ συμβουλευτικοῦ καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ στασιάζεται· τὸ δὲ παραινετικὸν καὶ πανηγυρικὸν δυνάμει μόνον. Πολλῶν ὄντων—ἀλλ' οὐ περὶ τούτων νυν ἰ. Πολλῶν, ἥτοι βιβλίων, οἷον τοῦ περὶ γυμνασμάτων, περὶ στάσεων, περὶ εὐρέσεων, περὶ σχημάτων, περὶ ἰδεῶν, περὶ μεθόδου δεινότητος, ἢ προοιμίων, διηγήσεων, ἀγώνων, ἐπιλόγων. Σοφῶς τὸ προοίμιον ἐνταῦθα ἔγραψε· τέχνην γὰρ βουλόμενος ἀποδείξειν, φανερώς μὲν κατασκευάσαι ἀπέφυγεν αἰδοῖ Πλάτωνος, καὶ ἵνα μὴ αὐτῷ τούτῳ διαβάλῃ· πᾶν γὰρ κατασκευαζόμενον ἀμφιβάλλεται· οὐκ ἡβουλήθη οὖν ὅλως ἀμφίβολον ποιῆσαι τὴν ῥητορικὴν τέχνην εἶναι, ἀλλ' οὐδ' ἀκατάσκευον αὐτὴν παντελῶς εἶασε· λεληθότως δὲ τὸν ὅρον τῆς τέχνης αὐτῇ περιάψας ἐν τῷ προοιμίῳ κατεσκεύασεν, ὅτι τέχνη ἐστί· πᾶν γὰρ πρᾶγμα περιεχόμενον ὄρω τινὶ ἐκεῖνό ἐστιν, οὗ τῷ ὄρω ἐμπεριέχεται.

6.41 Εἰ τὸ συνίστησιν ἐπὶ τοῦ τὰ ἡμελημένως ἔχοντα ἀνορθοῦν λέγεται, τὸ δὲ ποιεῖν ἐπὶ τοῦ τὰ μὴ ὄντα εἰς τὸ εἶναι παράγειν, πῶς τὰ αὐτὰ δύνανται καὶ συνιστᾶν καὶ ποιεῖν τὴν ῥητορικὴν; Σημείωσαι, ὅτι τὸ μὲν συνίστησιν εἶπε, διότι ταῦτα τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα δύνανται οὔσαν τὴν ῥητορικὴν καὶ σκιᾶς δίκην παρεπομένην τῷ νοῦ τῶν ἀνθρώπων, εἰς ὑπόστασιν ἐναργῆ καὶ ὑπαρξιν ἡγαγον· τὸ δὲ ποιεῖν εἶπεν, ἐπεὶ πρὶν ἐφευρεθῆναι τοὺς συνιστῶντας καὶ ἀξιοῦντας τέχνην ὀνομάζεσθαι τὴν ῥητορικὴν κανόνας, οὐδὲ τέχνη ἦν ῥητορικὴ, ἀλλὰ φύσεως δεξιᾶς ἔργον κατὰ Πλάτωνα· εὐρεθέντων δὲ τούτων τέχνη ἂν εἴη εἰκότως.